

אקרופוליס

מגזין בהוצאת
אקרופוליס החדשה
בית ספר לפילוסופיה
בדרך חיים

פילוסופיה
תרבות
התנדבות

גיליון מס. 83
דצמבר 2020 – מרץ 2021

עפרה בהרב

קוראים יקרים,

תשעה חודשים זו תקופה מיוחדת. האסוציאציה הראשונה שעולה לי היא הריון, אבל האמת היא שזה הזמן שעבר מאז הסגר הראשון ועד ליציאת-לידת העיתון הנוכחי שלפניכם.

תשעה חודשים שאנחנו במציאות שונה לחלוטין. כזו שמפגישה אותנו עם פחדים, קשיים, אתגרים וריחוק, ולצד כל אלה, גם מאפשרת לנו לגלות עוד רבדים שאולי עד כה התייחסנו אליהם כאל מובנים מאליהם. מפגש חברתי, חיבוק, ארוחה משותפת – אלה דברים שאני נוצרת חזק חזק כדי שלא יעלמו, כדי שימלאו ויטעינו באנרגיה ובאהבה, לרגעים שעוד יבואו, לאן שלא ישאו אותנו.

העיתון הנוכחי מוגש בפורמט דיגיטלי. זו הפעם הראשונה שעיתון שלנו יוצא בפורמט כזה ולא בדפוס. חוויית החלוקה של עיתון (פיזית) היא חוויה מיוחדת לא רק מתוך המשמעות של העברת דבר מה שעמלת עליו, הטענת אותו במלים נוגעות, עיצובים מעוררים, כותרת מסקרנת... זוהי חוויה של מפגש אנושי. וכמה הוא חסר כרגע.

לכן, גיליון זה עוסק בקשר שלנו עם המציאות שבחוץ, בקשרים האנושיים ובדרך שלנו לעבוד עם אתגרי המציאות.

המאמר הפותח של העיתון מסכם אירוע מיוחד של יום הפילוסופיה הבינלאומי, שצוין השנה בסימן **"זרעים של אור"** ומה אנו משאירים לבאים אחרינו.

תיבת פנדורה והדרך שלנו להתחבר ולפגוש את התקווה – בתוכנו ומסביב, מובאת במאמר **"התקווה הטובה"**.

מאמר על **האינטליגנציה האסתטית** מאפשר לנו להציץ על סוג של אינטליגנציה והדרך לחוות ולזהות יותר יופי מסביבנו.

המאמר **"צדק vs שחיתות"** מתאר את הדרך שבה הציע אפלטון להתבונן על המנהיגים שלנו (אז כמו גם היום) ועל התהליכים החברתיים המתרחשים בכל חברה אנושית.

"לחצות את הגבול" – מאמר העוסק בגבולות של האישיות שלנו ובמפגש עם המכשולים שבתוכנו, וכיצד לראות מעבר להם.

במאמר **"מציאות אחרת"** נפגוש מושגים וכלים המאפשרים לנו לנתח את המציאות ולחפש להתעלות מעבר לה, דרך היצירה והמחשבה.

החוויה של חלקנו בהגדרתנו כעובדים "חיוניים" או "לא חיוניים" נבחנת במאמר **"חיוניות בעבודה"** השם את הדגש על מציאת חיוניות פנימית גם בתקופה של בדידות, ריחוק והשוואתיות.

והשיר הסוגר את העיתון, לזכרו של נתן זך שהלך לעולמו במהלך הפקת עיתון זה, הוא מסר מרגש על התבוננות ושאלות הקשורות לקשר האנושי, למציאות שבחוץ, על מי שאנחנו. על עצמנו.

שלכם,

עפרה בהרב, הוצאה לאור

אקרופוליס חורף 2020 תוכן עניינים

4 זרעים של אור רותי מנדיל חלבי פילוסופיה	26 צדק vs שחיתות - סיפור עתיק גילת בן נתן פילוסופיה
10 התקווה הטובה גל איש שלום פילוסופיה	32 לחצות את הגבול אור שפריר פילוסופיה
16 אינטליגנציה אסתטית סבין לייטנר תרבות	36 המסע לאיתקה סיכום תערוכה תרבות
22 אירועים נבחרים פילוסופיה	38 מציאות אחרת חניטה מזרחי פילוסופיה
24 קורס פילוסופיה כדרך חיים פילוסופיה	42 חיוניות בעבודה רעות פרידמן פילוסופיה

עורכת העיתון:
עפרה בהרב
עורכת משנה:
אסנת ליפסון
עיצוב גרפי והפקה:
עפרה בהרב, ליטל בספין,
ענבל בורד, שירה משולם
חזקיה
עריכה לשונית והגהה:
יסמין פיאמנטה שמיר,
יפעת קלוגר
עיתון אקרופוליס החדשה,
עמותה ללא מטרות רווח
מספר 0-144-012-58
רשיון עמותה מספר 5222
כתובת דואר אלקטרוני
של המערכת: magazine@newacropolis.org.il
תוכן המאמרים והמודעות
בעיתון על דעת הכותבים
ועל אחריהם בלבד
והתמונות מארכיון
אקרופוליס החדשה.
www.newacropolis.org.il

צילום השער:
ליטל בספין

5

זרעים

רותי חלבי

צינולמים:
אקרופוליס החדשה
בישראל

אור

הבלגן הזה שנקרא החיים שלנו.
האם נצליח להעביר את המסר?

זרעים של אור

בספת הזרעים העולמית היא פרוייקט מיוחד, מאגר שנמצא בסקאָלפֿרד הרחוקה שבנורבגיה, ובו למעלה ממיליון סוגי זרעים שמהם יכולים להתפתח מיני סוגי מזון שונים. הזרעים שמורים בתנאים מיוחדים כדי לשרוד תקופות עולמיות קשות, כדי שיהיה ממה להתחיל כשכל מה שאנו מכירים היום כ"העולם שבו אנו חיים" ייגמר.

בהשראת מחסן הזרעים הפיזי, בחרנו לציין את יום הפילוסופיה השנה (אנחנו קוראים לזה "יומה") תחת הכותרת "זרעים של אור" כמטאפורה לזרעים שהיינו רוצים לשמור עם הכלי הפילוסופי, כדי להעבירם הלאה. אלה לא זרעים פיזיים, אלא רעיונות וערכים שאנחנו מנסים לתרגל ולחיות, משום שאין דרך אחרת להעביר הלאה, למעט להפוך להיות הדבר עצמו. להפוך להיות אהבה, כוח רצון, חמלה, נדיבות, תקווה, סובלנות ועוד ועוד.

איך?

על ידי תהליך ארוך, חיים שלמים ואולי יותר, של מבט אל השמים זרועי הכוכבים, הסרת הצעיפים מעל המסתורין הגדול של הקיום שלנו, ניסיון בלתי נגמר להיכנס פנימה אל עצמנו, להכיר את עצמנו טוב יותר, לפענח את מי שאנחנו, בני אדם, לזהות את הכוחות הקיימים בנו, ואת כל זה להפוך לתהליך של חינוך עצמי,

כמו בכל שנה, גם השנה ציינו את יום הפילוסופיה הבינלאומי, באירוע מקומי משלנו.

שנת 2020 היתה שונה מכל מה שהכרנו, שונה מכל מה שיכולנו לדמיין.

שנה אחורה, בנובמבר 2019 יצאנו כ-300 איש לצעדה בעמק המעינות, חוונו את הדרך הפילוסופית שאנו חיים דרך הרגליים, דרך הטבע, דרך המפגש האנושי והאחוזה שלנו.

השנה נפגשנו, איך לא, דרך מסכים.

כל אחד בריבועו, בביתו, ב"זומו", אבל עם אותה אש בוערת בלב, אהבת החכמה.

היות שהתקופה הזו שונה כל כך מכל מה שיכולנו לדמיין לפני שנה (נדמה שעברו מים רבים מאז הצעדה ההיא, ולא רק שנה), ביקשנו השנה לשאת את הקול שלנו בצורה ברורה, אל העולם.

כי לפעמים נדמה שכשהצורך ההישרדותי נוכח, הפילוסופיה הופכת להיות מותרות.

כי מה יש לדבר על חכמה, כשאנשים מחפשים מקורות פרנסה, מתמודדים עם מחלה, עם פחד, עם פוליטיקה ועם צורך בשינוי מיידי?

הפילוסופיה נשמעת כמו משהו מנותק לגמרי. לא רלוונטי.

אבל מי שחי את החיים הפילוסופיים, באקרופוליס החדשה ולא רק, יודע שאין דבר נחוץ יותר, בוער יותר, נדרש יותר, מגישה פילוסופית לכל

אלה לא זרעים פיזיים, אלא רעיונות וערכים שאנחנו מנסים לתרגל ולחיות, משום שאין דרך אחרת להעביר הלאה, למעט להפוך להיות הדבר עצמו

ביקשנו דרך מסכים וקוביות, להעביר השנה את הנחיצות שבפילוסופיה המעשית, זו שאנו יכולים לחיות אותה כל יום, כל אחד וכל אחד, בכל מקום

כדי להשתנות, להתקלף, להסיר, להפוך להיות כל אחד מאיתנו זרע קטן שמאיר, ומכאן – להשפיע ולשנות.

ב"יומה" נפגשנו, וירטואלית, כ-300 איש מכל רחבי הארץ, ופגשנו אחד את השני – אנשים שעוסקים במקצועות שונים, מגילאים שונים ומגדרים שונים, ושיתפנו בחוויית החיים עם הגישה הפילוסופית.

פגשנו אנשים שונים בסיטואציות שונות שחיים את העומק של הפילוסופיה ולכן החיים שלהם נעים סביב מרכז של צעידה בדרך ואיתה תהליך מתמשך של התעוררות.

התהליך הזה משנה את חוויית החיים שלנו. גם אם "מבחוץ" אנחנו אנשי חינוך, יוצרים, אמנים, עובדים סוציאליים, אנשי כפיים או כל מקצוע אחר, "מבפנים" ה"תדר" משתנה מלהיות קורבנות של נסיבות, מושפעים, לכאלה שמנהלים את נסיבות חייהם, משתמשים בנסיבות חייהם כהזדמנויות ללמידה והתפתחות... ומשפיעים.

האם יש שינוי דרמטי מזה? נדרש מזה?

זה לא שינוי שקורה ביום, זוהי לא מהפיכה של שנה אחת, זהו תהליך איטי, מתמשך, שעובר דרך אדם, אדם, נשמה, נשמה, ומהם – לקבוצות קבוצות של אנשים, ומהם – לחברה, ומשם – לעולם.

כן, אנחנו מאמינים שעם הגישה הפילוסופית אפשר לשנות את העולם. ולמעשה, אולי זהו השינוי היחיד שהוא עמוק ואמיתי, מתמשך, בלתי הפיך ובר קיימא.

ומאוד מאוד דרמטי.

נדרש, אפשרי ומשנה חיים.

ביקשנו דרך מסכים וקוביות, להעביר השנה את הנחיצות שבפילוסופיה המעשית, זו שאנו יכולים לחיות אותה כל יום, כל אחד וכל אחד, בכל מקום בו נהיה ובכל נסיבות חיים.

כשסיימנו את היום, צפינו בסרטון שמסכם חודש נובמבר של פעילויות של נדיבות ועשיה בשמונת הסניפים שלנו שפרוסים ברחבי הארץ, אבל יותר מכך, חיים שלמים של גישה.

אנו לא מציינים פילוסופיה רק יום אחד, אלא כל יום, אנחנו משתדלים לתרגל ולחיות חיים פילוסופיים.

אני מקווה שבשנה הבאה נוכל שוב להיפגש, שאת "יומה" 2021 נציין עם חיבוק אמיתי ומפגש פיזי, אבל אין לדעת מה החיים יזמנו לנו, ולכן, בכל מקרה, אנחנו ממשיכים, כך או אחרת, עם הכלים שיש בידינו, בצניעות ועם התמדה, כמו שהיו תמיד פילוסופים לאורך ההיסטוריה, בתקופות מוארות ובעיקר באלה החשוכות, אנחנו נמשיך, לחיות, לזרוע ולנסות להאיר בכל מקום בו אנו יכולים.

יום הפילוסופיה הבינלאומי

לסרטון המסכם את אירועי ההתנדבות

שלנו ברחבי הארץ - לחצו כאן

עקרונות אקרופוליס החדשה

אקרופוליס החדשה היא תנועה של אנשים החולמים על עולם טוב יותר, המתחיל קודם כול ולפני הכול באדם טוב יותר. אדם זה נמצא בתוך כל אחת ואחד מאיתנו – זה המבקש לגעת בחיים, לראות את האחר ולחזור לידיעה הפנימית שאנחנו חלק ממשנהו רחב יותר. המילה "אקרופוליס" משמעה "העיר העליונה" – אותו חלק גבוה בערי יוון העתיקה, המסמל את החלק הגבוה באדם (בדומה לקונספט של "ירושלים של מעלה"). בכולנו יש ערים "נמוכות" – מקומות של אגו ונפרדות, אבל בכולנו יש גם מן הערכים האוניברסליים – הטוב, הצדק, היופי, האומץ והאמונה. אנו מאמינים שהעולם היום זקוק למידה רבה יותר של "ערים עליונות" כאלו-אשר אינן בנויות מאבן, אלא מבני אדם המחפשים להכיר את עצמם ולגלות מחדש את הקשר הנסתר שמחבר אותנו זה לזה, לטבע ולמורשת האנושית.

אקרופוליס החדשה היא ארגון בין-לאומי ללא מטרות רווח, הקיים מאז 1957, ביותר מ-60 מדינות, ופועל לאורם של 3 עקרונות מרכזיים:

אחוזה

קידום אידיאל של אחווה בין-לאומית המבוססת על כיבוד המעלות האנושיות, ללא הבדל של גזע, מין, תרבות, דת, מעמד סוציאלי וכדומה. הכרחי היום, יותר מתמיד, לחפש ולראות את מה שמאחד בינינו על פני מה שמפריד בינינו והופך אותנו לשונים, לכאורה. האידיאל האנושי הוא אוניברסלי, חוצה גבולות ומדינות. הוא מבקש מאיתנו להתעלות מעבר לזהויות הזמניות והמפרידות, שבהן אנו נאחזים, תוך כיבוד ההבדלים המייחדים אותנו, המרכיבים את הצבעים השונים בקשת הצבעים האנושית.

ידע

טיפוח אהבת התכונה דרך הלימוד ההשוואתי של הפילוסופיות, הדתות, המדעים והאמנויות, במטרה לקדם את הידע על האדם, על חוקי הטבע ועל חוקי היקום.

בעולם שבו הידע נגיש אך גם עלול להטביע אותנו במילים, ברעיונות ובדעות, חשוב לזהות את הידע המהותי של המסורת האנושית, העתיק כאנושות עצמה. ידע זה נוגע בצורך שהיה לאדם מאז ומעולם להבין את מהותו ואת המציאות סביבו. דרך לימוד של מקורות חכמה שונים, המביאים זוויות שונות של הסתכלות על המציאות, ניתן לראות בצורה בהירה יותר את הפאזל כולו, ולא רק את חלקיו השונים.

התפתחות

פיתוח הטוב ביותר שבפוטנציאל האנושי, תוך קידום הגשמת האדם כפרט ושילובו בחברה ובטבע, כגורם אקטיבי ומודע למען שיפור העולם. אנו מבינים כי התפתחות מאוזנת ומקיפה של עצמנו, ומימוש התכונות הטובות ביותר של הטבע האנושי שלנו, הם ככל הנראה הערובה היחידה להתקדם לעבר עולם טוב יותר. בכולנו יש פוטנציאל עצום של מעלות, אך ככלל, רובו נותר חבוי. לכן אנו רואים את ההתפתחות הפנימית כהכרח מרכזי – המתחיל בהשגת הרמוניה בין המחשבה, הרגש והפעולה, ומוביל לחיים מאושרים יותר.

סניפים בישראל

סניף חיפה
אלחנן 16
04-8381610

סניף ירושלים
הנשיא 4, קומה 1
02-6221399

סניף כפר סבא
וייצמן 89
09-7665799

סניף ברמיאל
ערבה 9
054-6661828

סניף פרדס חנה כרכור
רבי עקיבא 15
058-5842862

סניף קריית
דפנה 3א', קריית ביאליק
04-8402660

סניף ראשון לציון
ד'בוטינסקי 16, קומה 3
03-9561002

סניף תל אביב
סלומון 7
03-5104426

www.newacropolis.org.il
info@newacropolis.org.il

פילוסופיה

תוכנית לימודים אחידה בכל סניפים ברחבי העולם שמקורה בלימודים שהתקיימו בבתי ספר של חכמה בתקופות שונות בהיסטוריה.

תרבות

אנו יוצרים אמנות ועוסקים בה ככלי על מנת לגעת בלבותיהם של האנשים, לעורר ולהזכיר לאדם מיהו ומה הוא יכול להיות.

התנדבות

קבוצת המתנדבים שלנו מקיימת פעילויות למען הסביבה והקהילה, המתבססות על ערכי הנדיבות, הסובלנות והאחוזה. גם מי שאינו חבר באקרופוליס מוזמן להצטרף לפעילויות השונות.

חנה הם באים ימים של שקט
שנינו כאן בידה על ההר
המים כבר ירדו ויש גם קשת
אפשר לקום, סוף העולם עבר
(ירדן בר כוכבא)

אולי דווקא בשל יכולתנו הייחודית כבני אדם לדמיין מציאות אחרת, טובה יותר, אנחנו נוטים לסבול כאשר המציאות אינה עומדת בציפיות שלנו. מה עדיף, אם כן, לתלות תקוות בדברים בלתי הגיוניים שנועדו להתבדות, או לוותר על החלומות ופשוט לא לצפות לשום דבר?

המציאות האנושית רצופה עליות ומורדות. כולנו נעים בין הרצוי לבין המצוי, בין חלומות גדולים וקטנים לבין החלקיות התמידית של התגשמותם. לרגעים אנו מאושרים, כי נראה שתפסנו משהו, שהוא יישאר איתנו לעד. לרגעים אנו מאוכזבים, כי נראה שאיבדנו משהו, או שלא נשיג אותו לעולם.

התקווה הטובה

התקווה ככוח מניע בתוך מציאות אנושית מורכבת. מסע חיפוש אחר התקווה החל מתיבת פנדורה, דרך הגירוש מגן העדן ועד ימינו אנו.

גל איש שלום

עיצוב: ענבל בורד

התקווה היא אחת המעלות המסתוריות והעתיקות ביותר.

במיתולוגיה היוונית מסופר על תיבת פנדורה, שהכילה בתוכה את כל רעות העולם. למורת רוחו של זאוס, גב פרומתאוס את אש האלים ונתן אותה לאדם. כנקמה, ציווה זאוס לברוא את האישה הראשונה בעולם. כל האלים העניקו לה שלל מתנות, ואז הפקיד בידיה זאוס תיבה והזהיר אותה לא לפתוח אותה לעולם. למרות האזהרות שקיבלה, היא פתחה את התיבה ושחררה לעולם את המחלות, האסונות והמוות.

לאחר שיצאו כל הרעות, נותרה בתיבה רק התקווה.

נניח לרגע בצד את תפקידה, השלילי כביכול, של פנדורה בעלילה.

השוואה סמלית לסיפור המקראי על הגירוש מגן העדן מתאר את התהליך הבא: האדם חי בגן העדן < האדם אכל מפרי עץ הדעת < האדם נאלץ לעזוב את גן העדן.

על פי הסיפור היווני, לפני בואה של פנדורה, בני האדם שירתו את האלים, חיו לעד וכל צרכיהם סופקו. לאחר שפרומתאוס העניק את אש האלים לאדם, העניש זאוס את בני האדם והביא לסופו של עידן הזהב. כך הפך האדם לבן מוות, נאלץ לעבוד קשה ולחפש את מזונו בעצמו.

אמנם, ישנם מספר הבדלים בסדר הופעתם של הדברים בסיפור, אבל

השורה התחתונה היא שהדעת, או אש האלים, היא שהוציאה את האדם מגן העדן; ממצב של תום, מצב בלתי משתנה ונצחי, למצב של מודעות, המאפשרת שינוי, צמיחה והתפתחות.

תפקידה של האישה בתהליך נתפס על ידינו כשלילי, רק אם מסתכלים על אובדן החיים התמימים כתוצאה המרכזית של הסיפור. אבל אם נדגיש דווקא את לידת ההכרה, את היכולת לדמיין, להמציא ולבנות עולם, אז תפקידה של האישה בסיפור הוא חיובי והברחי. כיצד היו נראים חיינו אלמלא נולדה בנו ההכרה האנושית?

כעת נחזור לתקווה. לפני שנפתחה התיבה, לפני שהאדם קיבל את אש האלים, לא היתה גם התקווה בעולם. העולם היה חסר תנועה, דבר לא השתנה בו, לא היה חסר בו דבר. האדם פשוט היה, מבלי לחיות באמת. הוא לא רצה דבר, משום שלא חסר לו דבר. כאשר נולדה הדעת, הופיע הדמיון ואיתו גם התקווה.

הדמיון פתח את הדרך לאלפי כיוונים, לאמנויות ולמדעים, למרחקים גדולים ולמרחבים קטנטנים, אל העבר, אל העתיד, אל מעל ומעבר לכל המוכר והידוע. בעזרת הדמיון המציאו בני האדם דברים שלא היו קיימים עד כה, גילו דרכים שלא נחצו עד כה, יצרו פלאים שלא נראו עד כה.

אבל בעזרת התקווה אנחנו מגשימים את הדמיון. למרות כל רעות העולם אנחנו רוצים להיות בריאים, שתהיה

לנו פרנסה בשפע, זוגיות טובה ומשפחה תומכת, אנחנו רוצים לדעת דברים חשובים ולהשאיר חותם בעולם, שיזכרו אותנו לטובה אחרי מותנו.

כאנשים בוגרים אנחנו יודעים שלא כל החלומות מתגשמים. כשהיינו ילדים חשבנו שהכל אפשרי, אבל היום אנחנו יודעים שהחיים הם לא פיקניק. לא קל לחיות בעולם, החיים לא תמיד הוגנים, לא תמיד נקבל את מה שרצינו, ולפעמים נאבד דברים שכבר השגנו.

הציניים בינינו יאמרו אולי שהתקווה היא טיפשות, בת ברית מפוקפקת, סוג של תקלה בזיכרון שלנו, שגורמת לנו לשכוח את כל הפעמים בהן נכשלנו, התאכזבנו, טעינו בדרך. שהאמונה שמשוה טוב יקרה לנו היא ילדותית. שרק אנשים חזקים שלא מפחדים לשלוח מרפקים, משיגים את מה שהם רוצים.

התקווה הילדותית שהכל יהיה בסדר, הציפיה שהכל יסתדר על הצד הטוב ביותר, יתגשם באופן מושלם כפי שדמיינו אותו, מבלי שנצטרך להתאמץ יותר מדי, אלא רק בגלל שרצינו אותו, שנחיה באושר ועושר עד עצם היום הזה, אכן אינה משרתת אותנו.

התקווה הזו לא שירתה אותנו במקומות קשים בחיינו שהיינו צריכים לעזוב, אבל לא מצאנו את הכוח. היא לא שירתה אותנו כאשר שמנו את כל ייבנו על תואר אקדמי, קשר זוגי או

מיזם עסקי, חיכינו וציפינו שעצם ההחלטה תוביל אותנו במהרה לאן שרצינו להגיע. היא גם לא שירתה אותנו במחאה החברתית, למרות כל הזעקות והצעקות.

היא לא משרתת אותנו גם עכשיו, כשאנחנו יושבים בבית ושואלים את עצמנו – איך הגענו למצב הזה?

אבל האמת היא שיש יותר מסוג אחד של תקווה.

מי שהוציא אותנו מהבוץ, היו אנחנו עצמנו. פעם ואלף פעמים, התגברנו על קשיים, מצאנו כוחות חדשים, שותפים לדרך, סיבות טובות לקום בבוקר. משום שבלב כל בני האדם נמצאת התקווה, תקווה לימים טובים יותר, פשוטים יותר, שקטים יותר. אבל רק הנועזים זוכים לראות אותם.

מדוע כה קשה לנו להעז לחלום על עולם טוב יותר? מדוע אנחנו מסתפקים בעולם נוח יותר?

אתם ואני לא מכירים, לכן אני יכול להעיד רק על עצמי; בסופו של דבר, בשורש הדברים, גיליתי שקשה לי לקחת אחריות. קשה לי להגיד לעצמי: דבר כזה וכזה יכול לקרות, ואתה צריך לגרום לו לקרות, כי אין אף אחד אחר שיעשה זאת עבורך. וגם אם תטעה ותיכשל ותיפול, תמשיך לנסות, תתקן את הטעויות שלך, תקום ותנסה שנית, בשם התקווה הטובה.

אם כל אחד מאיתנו היה עוצר רגע להסתכל על החיים שלו, לבחור דבר

האדם לא רצה
דבר משום שלא
חסר לו דבר.
כאשר נולדה
הדעת, הופיע
הדמיון ואיתו גם
התקווה.

אחד שהוא "מקווה" שיסתדר פתאום, ולקחת עליו אחריות, חיינו יהיו טובים הרבה יותר.

מאז ומעולם אידאליסטים ואנשי חזון הניעו את גלגלי ההיסטוריה, לא משום שהם ישבו על הגדר וחשבו מחשבות יפות, אלא משום שהם שלחו ידיהם אל האדמה, הרימו משאות כבדים על כתפיהם, הקדישו את כל מרצם, כספם וחייהם למען דברים שהם האמינו בהם.

לא האמינו כילדים, שהכל יסתדר מעצמו, אלא בחרו לקחת אחריות בעצמם על החיים של עצמם. לא חיכו לנסיך על הסוס הלבן, גם לא לבוא המשיח, גם לא למנהיג שייקח אחריות ויתקן את החברה שלנו.

הם פשוט קמו ועשו את מה שהם ידעו שצריך לעשות.

להיות טובים יותר, נכונים ואמיתיים יותר בינם לבין עצמם, נדיבים יותר עם האנשים סביבם, אמיצים וחזקים יותר, למען הדורות הבאים.

גם אם תטעה
ותיכשל ותיפול,
תמשיך לנסות,
תתקן את
הטעויות שלך,
תקום ותנסה
שנית, בשם
התקווה הטובה

אינטליגנציה אסתטית

האפשרות לעבוד עם האינטליגנציה האסתטית, לפתח אותה בתוכנו, להכיר בחשיבות היופי בחיים, ביכולת להבחין בו ולהתמלא מהדברים הקטנים והיומיומיים שסביבנו

סבין לייטנר*

תרגמה: שירלי
רפאלי

עיצוב: שירה
משולם חזקיה

את איכותו של דבר ולקבל החלטה טובה. ההבחנה חלה על כל תחומי חיינו – כולל הפסיכולוגי, המוסרי, האסתטי והרוחני.

ברמה המטאפיזית יותר, היא מאפשרת לנו להפריד בין הזמני, החולף, ובין הנצחי. לכן, אם אינטליגנציה היא הבחנה, אז אינטליגנציה אסתטית תהיה היכולת לתפוס את היופי לא רק בביטויים הארעיים שלו אלא גם במהותו הנצחית.

מדוע עלינו לפתח את האינטליגנציה האסתטית שלנו? מכיוון שזה יאפשר לנו לחוות מצב של הכרה גבוהה; מכיוון שזה יעזור לנו להתעלות מעל העולם הפיזי והחומרי ולהתקרב לתחום של אבות הטיפוס; מכיוון שזה יאפשר לנו לאהוב יותר את החיים, אם נוכל לתפוס יותר את יופיים.

כולנו שמענו בוודאי על סוגים שונים של אינטליגנציה: אינטליגנציה של התנועה, אינטליגנציה מילולית, אינטליגנציה לוגית-מתמטית ולאחרונה גם אינטליגנציה רגשית ואפילו רוחנית.

לאחרונה נתקלתי במונח אינטליגנציה אסתטית, וזה העניק לי השראה לחשוב על משמעות הדבר מבחינה פילוסופית ומטאפיזית, ומדוע זה עשוי להיות חשוב.

מנקודת מבט פילוסופית, נוכל להגדיר אינטליגנציה כהבחנה, שהיא היכולת לשפוט היטב ולהכיר בהבדלים הדקים בין דברים דומים. בין אם מדובר על סידור פרחים באגרסל, בחירה בין שני יינות, פרשנויות שונות של קטע מוזיקלי, נכון ולא נכון או רע וטוב – תמיד נצטרך הבחנה על מנת לשפוט

* הכותבת הינה מנהלת אקדמית באוניברסיטת תל אביב, מנהלת מכון טריסטן לקידום האמנויות המודרניות. המאמר פורסם באתר הבינלאומי של אקדמית החדשה

יופי מוביל אותנו לאזורים שמעבר למערכות השליטה שלנו. לא ניתן להגדיר, למדוד או להחזיק אותו.

בעולם שבו אנשים רבים כל כך סובלים מדיכאון ומחוסר משמעות, יופי יכול להיות תרופה חזקה. אנשים בעלי אינטליגנציה אסתטית פחותה חיים בעולם מוגבל הרבה יותר – זה כמעט כאילו הם חיים בעולם של שחור-לבן, לא מסוגלים לראות את כל הצבעים סביבם.

כיצד נוכל להגביר את האינטליגנציה האסתטית שלנו?

ראשית, עלינו לפתח ולהעמיק את תפיסת היופי שלנו.

כל בן אנוש ניתן ביכולת להעריך יופי, וכל פן בעצמנו יכול להתפתח עם הזמן, אם אנו נותנים לו את תשומת ליבנו ומתרגלים. חשוב גם להרחיב את האופק של חוויית היופי שלנו.

לכולנו הרגלים אסתטיים, שבסופו של דבר קושרים אותנו למה שאנחנו כבר מכירים. אם אנו תמיד מחפשים את חוויית היופי שלנו במוזיקה, כדאי יהיה לנסות לראות אותו בשירה, או בריקוד, או בתיאטרון, בנוף אחר או בסביבה העירונית שלנו.

עלינו לאפשר ליופי לרגש אותנו באמת ולחדור אלינו. ככל שנלמד לשלב יופי בחיינו, כך הוא ישנה אותנו יותר: הוא ישנה את הדרך בה אנו מרגישים, חושבים, פועלים, מתייחסים וחיים את חיינו.

כיצד נוכל ללמוד להפריד בין היופי הנצחי והנשגב לבין הביטויים הארעיים שלו? את התשובה הטובה ביותר לכך נותן אפלטון בספרו "המשתה", שם מתארת הכוהנת דיוטימה את הסולם

של היופי. לדבריה, אפשר לתפוס את היופי כשלעצמו, מעבר לכל אחד מהביטויים הזמניים שלו. אך כדי להגיע למטרה זו, עלינו ללמוד לראות אותו בכל מקום. תחילה בעולם הגלוי, של גופים וחפצים, אחר כך בעולם המוסרי, של איכויות פנימיות, ואז ברעיונות פילוסופיים ובהפשטות מתמטיות. אז, החוויה של ראיית היופי בצורות מעודנות יותר ויותר תוביל אותנו קרוב יותר ויותר ליופי המוחלט.

למרות שאפלטון הגדיר היררכיה בין חוויות היופי, עלינו ללמוד להעניק ערך לכל חוויות היופי האמיתיות, ולא משנה עד כמה הן שונות משלנו.

חוויית היופי מתרחשת לעיתים קרובות באופן ספונטני ולא ניתן לחזור עליה: צורת ענן מיוחדת, קרן אור המאירה טיפת גשם על עלה, החיוך הלא מודע על פניו של אחר – אלה רגעים שבהם משהו נוגע במעמקים שלנו וממלא אותנו בהנאה. כעבור כמה רגעים זה נעלם.

אנו כמעט יכולים להשוות זאת לתופעה פרא-נורמלית: מכיוון שאי אפשר לחזור עליה במעבדה עם אנשים מסוגים שונים, המדע לא יכול לחקור אותה לעומק. יופי מוביל אותנו לאזורים שמעבר למערכות השליטה שלנו. לא ניתן להגדיר, למדוד או להחזיק אותו.

על מנת להיכנס לארץ היופי המסתורית, עלינו לפתח את המצפן הפנימי שלנו, או, במילים אחרות, עלינו לפתח את האינטליגנציה

ההבחנה וההערכה ההדרגתית של היופי הן דרך טובה להיות אותנטיים

האסתטית שלנו ולא להיות תלויים או מושפעים ממה שאחרים אומרים.

אנחנו לא צריכים לאהוב דברים רק בגלל שכולם אוהבים אותם. ההבחנה וההערכה ההדרגתית של היופי הן דרך טובה להיות אותנטיים.

ניתן לומר הרבה יותר על אינטליגנציה אסתטית. אך כנקודה אחרונה ברצוני להדגיש כי כל צורות ההבחנה מאפשרות לנו לבחור טוב יותר.

היכולת להבחין ביופי תאפשר לנו לבחור במה שיפה יותר; מכיוון שעל פי היוונים הקדמונים, היפה, האמיתי,

הצודק והטוב הם כולם היבטים של אותה מציאות אלוהית. היכולת להבחין ביופי תאפשר לנו בו זמנית גם לבחור מה נכון, מה צודק, ומה מוסרי ואתי.

באקרופוליס החדשה אנו מדגישים את הקשר בין אסתטיקה לאתיקה, שהוכר כבר לפני אלפי שנים בכל הפילוסופיות של המזרח והמערב.

יופי יכול להיות מדריך ונקודת התייחסות אמיתיים לחיינו.

אם אנו חיים בהרמוניה עם חוקי הטבע, גם חיינו יהיו טובים, צודקים ונכונים.

מבצע חזרה לשגרה מקום טוב!

אולם כנסים ומגוון כיתות להשכרה
• לובי וקפיטריה • שירות אדיב

30%

לאירוע הבא שלכם דברו איתנו:

מקום טוב
כיתות ואולמות להשכרה

סלומון 7 ת"א | 054-2407222
www.makomtov.org.il

פלמינגו היא חברת פתרונות תוכנה מבית אקרופוליס החדשה בישראל המספקת מערכות ניהול מידע מתקדמות מאז 2016

המומחיות שלנו היא ההבנה העמוקה של הצרכים והתהליכים בעסק שלך ומתן מענה מותאם בדיוק למידות שלך בזמן קצר מבלי להתפשר על האיכות

צוות המומחים שלנו כולל מנתחי מערכות, מתכנתים ומנהלי שרתים שעובדים יחד כדי לתפור את החליפה המושלמת עבור העסק שלך תוך מתן דגש על מקצועיות, אמינות ואנושיות

Flamiingo
system development LTD
www.flamiingo.com

פלמינגו פיתוח מערכות בע"מ

לפרטים נוספים:

אלי מטרני | 054-4714199 | eli@flamiingo.com

2/1 חיפה

ריכוז והתעוררות

הרצאה ותרגול

ריכוז והתעוררות פנימית על פי הבודהיזם הטיבטי. על חשיבות הריכוז בחיינו ועל הדרך לפתחו בחיי היום יום. הרצאה ותרגול משותף לפיתוח ריכוז פנימי ותשומת לב.

מוצ"ש, 2/1 20:00 סניף חיפה

27/1 ראשל"צ

שירה שנוגעת בנשמה

ערב הקראת שירה

למילים יש כח לפתוח את הלב, למוסס חומות ולהיות גשר בין האדם לרוח. מוזמנים לערב הקראת שירה רוחנית מלווה בשיח פתוח על הסודות שהיא מגלה לנו על עצמנו, על האחר ועל היקום

יום ד', 27/1 20:00 סניף ראשון לציון

6/1 קריות
13/1 כפ"ס

קארמה

מאחורי הקלעים של חוק הסיבה והתוצאה

יש שאומרים שהקארמה היא התשובה של החיים להתנהגות שלנו, שהיא יכולה להיות עונש או פרס על מה שעשינו. רוצים להבין מהי קארמה? למה הדברים קורים כפי שהם קורים? האם מדובר במקריות או בחוק שנסתר מעינינו? הרצאה על מושג הקארמה מהמזרח ואיך נוכל לעבוד איתו באופן מעשי בחיינו.

יום ד', 6/1 20:00 סניף קריות

יום ד', 13/1 20:00 סניף כפר סבא

חלק מההרצאות מועברות און ליין, בהתאם להנחיות יש להתעדכן באתר

אירועים נבחרים בסניפים ברחבי הארץ

14/12 ירושלים

דרך הסמוראי

דרכם הרוחנית של אבירי יפן העתיקה ממשיכה להעניק לנו השראה גם היום. הרצאה על המאבק הנכון, על גילוי הכוחות החבויים בתוכנו, על נאמנות לעצמנו בכל סיטואציה ועל הכרה במוות כמפתח לחיים מלאים ומאושרים.

יום ב', 14/12 20:00 סניף ירושלים

16/12 פרס חנה כדור

להדליק אור

התבוננות פילוסופית על חג החנוכה, והקשר לחגי אור אחרים מתרבויות נוספות. הרצאה על המשמעות הסמלית של האור ומדוע חוגגים את האור דווקא בחורף.

יום ד', 16/12 20:00 סניף פרס חנה כרכור

6/12 תל אביב

דרך האושר ומסתורי ממלכת בהוטן

הצצה נדירה לנבכי המדינה המבודדת, הנידחת, אך המאושרת ביותר באסיה. מה הופך את תושביה לאנשים המאושרים ביותר באסיה? מה ההבדל בין תפיסת האושר במערב לתפיסתו במזרח? וכיצד אנו יכולים להתקרב אל האושר?

*ההרצאה מלווה במצגת תמונות ממסע בבהוטן. מרצה - עידן צ'רני, תלמיד באקדמיה החדשה, מרצה, צלם גיאוגרפי ומוביל משלחות בעולם.

יום א', 6/12 20:00 סניף תל אביב

צירופי מקרים

31/1 כרמיאל

מכירים את זה שאתם שומעים שיר ברדיו והמסר של השיר מרגיש כמכוון אליכם בדיוק? יכול להיות שהחיים נותנים לנו סימנים בדרך או שאולי מדובר בסתם מקריות? מוזמנים למפגש אודות השפה המסתורית של החיים.

יום א', 31/1 20:00 סניף כרמיאל

תכני הקורס:

חלק ראשון: אתיקה וערכים אנושיים

1. פילוסופיה טבעית והמשמעות של החיים

הכרת העצמי חיונית להתפתחות האדם; הפילוסופיה העתיקה כדרך להתקרב אל משמעות החיים.

2. המיסתורין של האדם והקוסמוס
פיתוח ערכים על ידי הכרות עם שבעת העקרונות של הטבע; חוקי האדם והעולם שזורים זה בזה: קארמה ודהרמה.

3+4. הגיבור הפנימי - מחכמה הודו העתיקה

על הצורך לפתח כח פנימי ולהיות לוחם של שלום, בהשראת ה"בהגוודגיטה" - ספר החכמה של הודו העתיקה.

5. ריכוז והתעוררות פנימית - המיסתורין של טיבט

השליטה במנטאל כמפתח מרכזי להתפתחות האדם ולעבודה הרוחנית.

6. המשבר ככלי להתפתחות - בודהיזם
תפקידם של משברים בחיינו דרך חייו ותורתו של בודהא.

7. סדר אישי וחברתי - קונפוציוס וסין העתיקה

על הקשר בין האתיקה של הפרט והפוליטיקה בחברה

8. מפגש של שיח פתוח ושיתוף
עיבוד הרעיונות של החלק הראשון של הקורס.

חלק שני: חיים משותפים - איך נוכל לחיות ביחד?

9. החיים המשותפים ככלי של התפתחות
מדוע קשה לנו לחיות יחד? כלים מעשיים לעורר שינוי.

10. תהליך ההתעוררות של האדם - אפלטון ומיתוס המערה
על האפשרות של האדם לשחרר את עצמו ולעזור לאחר.

11. אושר שאינו תלוי בדבר - אריסטו
השפעת העבודה האישית על הקשרים בין בני האדם

12. ההבדלים בינינו כבסיס לחיים ביחד - פלוטינוס

על האפשרות לראות בשונה את הטוב, היפה והמשלים.

13. המשמעות העמוקה של החינוך
החינוך כתהליך אקטיבי, המחבר אותנו לעצמנו ומעניק לנו כלים לדעת, לחשוב, לבחור ולפעול.

14. הצדק כצורך אישי וחברתי - מצרים העתיקה

כיצד נזהה מה צודק וכיצד נבטא שיוויון פילוסופי? בהשראת משפט הלב ממצרים העתיקה.

15. להיות אזרח העולם - רומא והסטואיקנים

האם נוכל להיות קהילה אנושית

אחת? דוגמאות מהסטואיקנים ומרומא בתקופות שונות בהיסטוריה.

16. מפגש של שיח פתוח ושיתוף
עיבוד הרעיונות של החלק השני של הקורס.

חלק שלישי: בשביל לבנות את העתיד

17. פילוסופיה של ההיסטוריה
הניסיון כמנוע של העתיד; כיצד נוכל להשפיע על העתיד שלנו?

18. חשיבות ההעברה
התבוננות על ההיסטוריה דרך מקורות שונים; כיצד נוכל להבין את העבר באופן אובייקטיבי כדי להעביר אל העתיד בצורה נכונה?

19. מיתוס והיסטוריה
חכמה נצחית מעבר להיסטוריה המשתנה; כיצד המיתוס מניע את ההיסטוריה?

20. מחזורים בהיסטוריה
המחזורים הטבעיים והתנועה של האנושות; גלגל ההיסטוריה והזמן הנוכחי, על פי ההינדואיזם.

21. חופש וגורל
מהו החופש העמיתי והאם הוא קשור לגורל? מה מקומו של הרצון בבניית העתיד? האם יש גורל אנושי משותף?

22. מפגש של שיח פתוח ושיתוף,
סיכום הקורס

לאור המצב והנהלים המשתנים - יש להתעדכן בתאריכי הפתיחה ומפגשי ההכרות - לחצו כאן

*כל ההרצאות מתקיימות בשעה 20:00
*בשבועות שלפני פתיחת הקורס יתקיימו מפגשים פתוחים בכניסה חופשית. לפרטים פנו לסניף הקרוב אליכם.

לתכנית הקורס ופרטים נוספים - לחצו כאן

מועדי פתיחת הקורס בסניפים:

תל אביב	יום ב'	14.12
ראשל"צ	יום א'	27.12
ירושלים	יום ב'	28.12
כפ"ס	יום ג'	5.1
קריות	יום ד'	27.1
חיפה	יום ד'	13.1

קורס זה יפגיש אתכם עם תמצית הפילוסופיה העתיקה, ככלי עבור האדם הבונה את עצמו ואת עתידו. חיים פילוסופיים מאפשרים לחשוף את המיסתורין של האדם ושל העולם, להעמיק את המבט על המציאות ולנוע בעולם עם יותר אותנטיות, ביטחון עצמי ואושר. **גלו את הפילוסוף הקיים בתוכם!**

להציץ פנימה...

קורס פילוסופיה כדרך חיים

צדק

צדק vs שחיתות - סיפור עתיק

גילת בן נתן
עיצוב: שירה
משולם חזקיה,
עפרה בהרב

כשאפלטון פוגש מחאה - על הדרך שבה הפילוסופיה
נפגשת עם המציאות ועל המשמעות שאנו נותנים
לחיפוש אחר המנהיגות הנכונה, שתוביל אותנו גם
כחברה, וגם בינינו לבין עצמנו, פנימה

פילוסופיה

לאורך ההיסטוריה ידעה האנושות מקרים רבים מספור של שחיתות שלטונית או שחיתות פוליטית, אשר משמעה על פי רוב – שימוש לרעה במשרה ציבורית לשם השגת טובות הנאה או רווח אישי. בכל צורות הממשל עלולות להתרחש תופעות של שחיתות שלטונית. מדוע הפוליטיקה מידרדרת לשחיתות במחזוריות? למעשה, במדינות דמוקרטיות הכול חוזר אלינו, האזרחים, כמי שמציבים את הסטנדרטים למנהיגות שלנו.

אפלטון חקר זאת לעומק, כי הוא עצמו בא ממשפחת מנהיגים וידע עד כמה למנהיגות נכונה יש חשיבות. הנה ציטוט שמתאר מצב פוליטי: "במשטר החדש אין כל קריטריונים למושל. לא תהיה חייב למלא כל תפקיד, אפילו מסוגל אתה לכהן ולא לציית לפי רצונך ולא תצא למלחמה עם האחרים אם אין רצונך בכך [...]. אין לפרט שום מחויבות כלפי הכלל [...]"

[...] אדם שפסול על פי חוק לכהן במשרה מסוימת, נבחר בכל זאת. אנשי ציבור שהואשמו בפלילים ונמצאו חייבים בדיון, בשלווה מופלאה נשארים במקומם, ומתהלכים בראש חוצות, כרוחות של גיבורים, כאילו דבר לא קרה ובלי שאיש ייתן את דעתו [...] לא שואלים על עברו של האדם או כישוריו, הם מכבדים אותו ותומכים בו אם ירבה להצהיר על אהדתו להמונים" (המדינה, ח').

זה נשמע תיאור לא רע למצבנו, אך למעשה אפלטון כתב את הטקסט הזה על הדמוקרטיה לפני 2,500 שנה.

צריך לחזור לשורש ולבחון מהי פוליטיקה נכונה, כדי שהאנשים הנכונים יהיו מוכנים לשאת באחריות ולהכשיר את עצמם למנהיגות

מדוע נדמה שאנחנו לא לומדים וההיסטוריה חוזרת על עצמה? הסיבה לכך קשורה לטבע האדם, ולכן כדי שטובת הציבור תהיה בראש מעייניו של השלטון וכדי שלא יתאפשרו ניצול ושחיתות, יש לשאוף לביסוס מנהיגות ראויה.

כלומר הפתרונות קשורים בהצמחת מנהיגות נכונה, שתהיה אתית, יציבה, עם עומק ומכוונת לטובת הציבור. אפלטון טוען שבמציאות שבה קיימת שחיתות, איש לא יקבל על עצמו את האחריות להנהיג. אנשי מעלה לא ירצו להנהיג, כי מי שמנסה מגלה שהשיטה מביסה אותו. לכן צריך לחזור לשורש ולבחון מהי פוליטיקה נכונה, כדי שהאנשים הנכונים יהיו מוכנים לשאת באחריות ולהכשיר את עצמם למנהיגות.

אנו חיים במשטר דמוקרטי, אולם הדמוקרטיה היום לא דומה למקור היווני. הציבור באתונה הכיר באופן אישי את המועמדים, ואילו אנחנו מכירים רק תדמיות שמוצגות בתקשורת וברשתות, ואין לנו אפשרות לדעת על כל מועמד אם פיו וליבו שווים.

בימינו התנהלות הפוליטיקה היא שם נרדף למניפולציות, שחיתות ואי צדק. כשאדם לא מנהל היטב את ענייניו האישיים, הוא חווה על בשרו את התוצאות, אך כשפוליטיקאי נכשל – כל העם חווה אותו. כדי שנוכל לנהוג במכונית צריך לעבור שיעורים ומבחנים, וכדי שנוכל לעסוק במקצוע צריך לעבור לימודים ומבחנים, אולם כמה מוזר שכדי להנהיג עם, אין צורך

בלימודים ומבחני אופי שיבררו אם האדם ישר ומתאים לתפקיד.

המפתח למנהיגות נכונה

כדי שנדע לבחור במנהיג הנכון, נבחן מהי פוליטיקה ומי ראוי לעסוק בה.

למנהיגות ראויה, המובילה ללכידות ולהתפתחות, נדרשת יציבות פנימית נכונה המבוססת על ערכים, אתיקה, ודוגמה אישית, אהבה לאנשים וראייה רחבה של המציאות. לשם כך, וכדי שיוכל המנהיג להיות ראוי לאמון הציבור, עליו לעבור תהליך של הכרת עצמו והרחבת יכולתו להיות בהכרה לצרכים של הקהילה הרחבה. כמו כן עליו לנהל את ענייני הציבור בהתאם לאינטרס רחב ואנושי. ככל שנקודת המבט שלו על המציאות תהיה רחבה יותר, וככל שהוא ידע מהם החוקים שלפיהם המציאות מתנהלת, הוא יוכל לכוון את אנשיו בהתאם.

למה צריך לצפות ממנהיג? יושר, חזון, דוגמה אישית, אחריות, שיקול דעת, צניעות, התבוננות מעבר לאינטרסים צרים, רגישות לכל חלקי החברה ויכולת עבודה בצוות. רוב האנשים כיום אינם מאמינים שמנהיגות כזאת אפשרית. הם מיואשים, ואפשר להבין אותם. הדוגמאות החיות למנהיגות כזו נדירות.

גנדי קידש את הערך של הדוגמה האישית, ואמר: "חיי המסר שלי". הוא חי בצניעות רבה, כיבד את האנשים העניים ביותר וקידם אותם. נלסון מנדלה דגל בערך של אחדות וסליחה והצליח למנוע טבח של השחורים בלובנים, דבר שהיה מביא

להתפרצויות של שנאה והתמוטטות הכלכלה. הדללי לאמה סירב לבקשות צעירים טיבטים להתקומם נגד ההרס והמוות שזרעו הסינים, באומרו: "את השנאה והאלימות קל להכניס, אך קשה מאוד להוציא". לינקולן היה מוכן לוותר על רווחים כלכליים אדירים מן העבדות, כדי להפסיק את העוול.

אפלטון טען שעל הפוליטיקאי לבסס שתי יכולות בתוכו ולשלוט בהן: ידע ואומנות.

ידע פירושו הכרת חוקי הטבע והכרת המציאות האובייקטיבית, הערכית והרוחנית, ללא סובייקטיביות. אומנות פירושה היכולת לבטא את הידע הזה בכל הרמות: בדיבור, בעשייה, בדרך החיים ובמנהיגות. כלומר לתת דוגמה אישית לצורת חיים נכונה, מאוזנת והרמונית, המבוססת על האמת, הטוב והצדק. כדי להגיע לכך, על האדם לעבור תהליך פילוסופי של ידיעת עצמו, ובכלל זה פנייה אל האמת והיכולת להבחין באשליה; צמצום ההשפעה של היצרים והתשוקות, פחדים ואגואיזם, והתעלות מעליהם; חיפוש ההכרה בערכים האנושיים האוניברסליים; ועבודה עם המציאות הרוחנית, שקשורה לביטוי של הטוב והחומל.

אדם שלא התגבר על פחדיו, על חולשותיו ותשוקותיו, לא יוכל לעזור לאחרים. הוא לא יוכל לדרוש מהם דבר שלא כבש בעצמו. לכן, לפי אפלטון, לא כל פילוסוף חייב להיות פוליטיקאי, אך כל פוליטיקאי חייב להיות קודם כול פילוסוף. כי אם לא, אין תקווה לשיפור חיי החברה.

מי שעסוק
במעשה הנכון,
לא יחפש כוח
ושוחד, כי הדבר
שמעניין אותו
הוא טובת הכלל.

כל הציטוטים
מובאים מכתבי
אפלטון כרך ב',
פוליטאה ח',
בהוצאת שוקן.

אם מנהיג מגלה ראייה רחבה, הוא מבין שלכל חלק בחברה יש מקום, צרכים ותרומה. כשמתעלמים מחלק מהמציאות אין אפשרות לתפקד בצורה נכונה.

המנהיג בעל הראייה הרחבה רואה את הקשרים בין דברים, ואת החוקים האתיים שלפיהם יש להתנהל כדי לבטא את הנכון והטוב, וכדי ליצור קהילה מסודרת ומשגשגת, שבה לכל אחד יש מקום ושחבריה שומרים על המוסר והחוק מרצונם.

מי שעסוק במעשה הנכון, לא יחפש כוח ושוחד, כי הדבר שמעניין אותו הוא טובת הכלל. מנהיג שכזה יהיה מודע לפער בין הטוב המוחלט שבאידיאל לבין הטוב החלקי שבכוחו להגשים, ולכן יהיה צנוע.

מדוע מנהיגים כיום לא עושים זאת? כי החברה אינה דורשת זאת, וכן אין נורמות למנהיגות ראויה או הכשרה לכך. במקום זאת מסתמכים על משפטיזציה (חוקים חיצוניים), סמכותיות, כוח וכריזמה, מראה נאה, מצליחנות, יכולת שכנוע ואף מניפולציה במילים.

לפי אפלטון: "הבושה נקראת בפיהם תמימות [...] שיקול דעת - חוסר גבריות [...] מתינות והסתפקות במועט - אינן ראויות לאדם חופשי [...] פריקת עול - נקראת חופש [...] חוצפה - אומץ לב [...] כך שוכח האדם את חינוכו והולך אחרי הפריצות ושאר תשוקות לא מועילות" (שם).

מהי הדרך לשוב וליצור מנהיגות נכונה לחברה?

חינוך נכון! אם לא ברמת בית הספר, אז ברמת הבוגרים, שמוכנים לחנך את עצמם ולשאת באחריות.

דמוקרטיה היא שלטון העם ולא שלטון הפילוסופים או החכמים, לכן חסרה בה שיטת חינוך שתסייע לבניית ההכרה בערך האנושי.

לפיכך כותב אפלטון: "המורה מפחד מפני תלמידיו ומחניף להם, והתלמידים מזלזלים במוריהם ומחנכיהם ומתחרים בהם [...] המבוגרים המנוסים מחקים את קלות הדעת של הצעירים, כדי שלא יאמרו שהם עריצים וקפדנים".

כדי שתיווצר מנהיגות נכונה, אי אפשר להסכים לתמוך במנהיגות מושחתת רק כי "אין ברירה" ו"כולם ככה", אלא לתת דוגמה אחרת: "היה אתה עצמך השינוי שברצונך לראות בעולם" (גנדי).

קל ופשוט לבקר את השיטה הפוליטית והפוליטיקאים, אולם חשוב יותר להכיר מהי שיטה נכונה ולדרוש זאת מעצמנו וממנהיגינו.

רק כאשר נזהה, כחברה, את חשיבות הערכים האנושיים כמו צדק, הרמוניה, אהבת הזולת ואמת, ונתאמץ לבטא אותם בחיים האישיים והציבוריים - נעלה על השביל שמוביל לחיים חופשיים וטובים יותר.

אדם שפסול על פי חוק לכהן במשרה מסוימת, נבחר בכל זאת. אנשי ציבור שהואשמו בפלילים ונמצאו חייבים בדין, בשלווה מופלאה נשארים במקומם, ומתהלכים בראש חוצות, כרוחות של גיבורים, כאילו דבר לא קרה ובלי שאיש ייתן את דעתו [...]. לא שואלים על עברו של האדם או כישוריו, הם מכבדים אותו ותומכים בו אם ירבה להצהיר על אהדתו להמונים

(אפלטון, מאה 5 לפנה"ס)

מה קורה
באותם רגעי
קושי? הנטייה
האינסטינקטיבית
שלנו היא
להסביר לעצמנו
למה המצב שבו
אנחנו נמצאים
הוא בלתי אפשרי

באזור הנוחות, שגם אם הוא לא תמיד
הכי נוח ונעים, לפחות הוא מזכיר לנו.

החיים שלנו הם מסע, במהלכו אנחנו
שואפים לכוון את עצמנו אל מטרות
קטנות וגדולות, כאלו שסיבבו לנו אושר
ותחושת משמעות. תוך כדי צעידה
בדרך, אנחנו נתקלים גם באתגרים
וקשיים. בדרך כלל אנחנו לא אוהבים
את הקשיים הללו, ומעדיפים דרך נוחה
עם שמש מחממת ורוח בריזה קלה. זה
כמובן לא עובד ככה, וזה עלול לגרום
לנו לצער או תסכול. אך למעשה,
בהתבוננות פילוסופית, המקומות
הללו הם המקומות הכי מעניינים
במסע. במילים אחרות, אפשר להגיד
שאותם רגעי קושי קטנים וגדולים –
הם המסע.

מה קורה באותם רגעי קושי? הנטייה
האינסטינקטיבית שלנו היא להסביר
לעצמנו למה המצב שבו אנחנו
נמצאים הוא בלתי אפשרי.

למעשה, אנחנו ממש טובים בלספר
לעצמנו כל מיני סיפורים שאנחנו
באמת מאמינים בהם. "אני לא מספיק
טוב", "לעולם לא אצליח ללמוד את
הנושא הזה", "ההתמכרות הזו חזקה
ממני", "אני כבר מבוגר, לא אצליח
להשתנות, כזה אני" וכדומה.

אמירות כאלו (שכולנו אומרים לעצמנו
בנוסח כזה או אחר), מוציאות את
הרוח מהמפרשים של אוניית המסע
שלנו.

אם נתבונן בראייה רחבה על אותם
רגעי קושי, אפשר להגיד שאלו
מקומות בהם אנו פוגשים גבול.
זה יכול להיות גבול פיזי, רגשי או

04:30 בבוקר, השעון המעורר
מצלצל. בהכרה מטושטשת אני מנסה
להבין מה קורה סביבי, ולהיזכר למה
כיוונתי שעון לשעה כזו. המחשבה
הראשונה היא שבחוץ חשוך וקר,
ומתחת לשמיכה – חמים ונעים. לאחר
דקה אני מתאושש, נזכר שיום שישי
היום ויש אימון ריצה, קבענו להיפגש
ב- 05:15. הנה מתחיל הוויכוח המוכר
עם הגוף שלי. הוא צועק עלי: "מה
אתה עושה?! אתה משוגע? תחזור
לישון!". אחרי הצעקות הוא גם
מסביר לי באופן מאוד "הגיוני" שזה
בסדר גמור להפסיד אימון אחד, ושזה
בסדר לוותר מדי פעם... הצעה מפתה,
ואני כמעט נכנע לו, אך המחויבות
והמשמעת איכשהו מחזיקות אותי
ער. אני מחליט לקום מהמיטה. הצעד
הראשון הוא תמיד הכי קשה, ועם כל
צעד שאחריו זה הופך להיות פשוט
יותר. מתלבש, מצחצח שיניים, מכין
קפה לדרך ויוצא עם הרכב לכיוון
נקודת המפגש.

בדרך אני מהרהר לעצמי, עם חיוך
קטן על הפנים, שעוד לפני שהתחלתי
לרוץ, אני מרגיש שכבר ניצחתי.

המאבק הזה קורה כמעט בכל פעם
מחדש. כולנו מכירים את המאפיינים
שלו, גם אם התפאורה והפרטים בה
משתנים בסיטואציות השונות של כל
אדם וחיו. זה לא קורה רק עם שעונים
מעוררים, למאבק הזה יש הרבה פנים.
הוא כולל בתוכו שני קולות שקיימים
בתוכנו, אחד שרוצה לנוע למקום
שאליו אנו בוחרים לכוון את החיים
שלנו, ושני שלוקח על עצמו את
תפקיד השומר, זה שרוצה להישאר

פילוסופיה

לחצות את הגבול

כל קושי קטן הוא צעד קטן במסע שלנו.
מאמר זה מזמין אותנו להסתכל על המהמורות
שבדרך ולראות בהן הזדמנות

אור שפריר

עיצוב: יעל כפיר,
ליטל כספין

מחשבתי, זה לא משנה. המאפיינים שלהם יהיו דומים.

גבול הוא נקודה חשובה בדרך. אם אנחנו לומדים לזהות את הנקודות האלו, אנחנו יכולים להתייחס אליהן בגישה שונה. יש לנו אפשרות לבחור אם להיות פסיביים או אקטיביים ברגעים אלו. להיות פסיבי יתבטא בהשלמה עם העובדה שאני מוגבל, כיוון שהגעתי למבוי סתום ללא מוצא. כניעה לאותו קול בתוכי שמסביר לי שזה פשוט בלתי אפשרי. לעומת זאת, להיות אקטיבי כשאני פוגש גבול, פירושו להבין שאני לא יכול לחצות אותו עם אותם כלים שהיו ברשותי עד עכשיו, ולכן יש צורך בשינוי.

איך חוצים גבול? יש כל מיני דרכים ואפשרויות. אפשר להשתמש בכוח הרצון החזק והטבעי, ובלי לחשוב יותר מדי פשוט לקפוץ מהצוק אל המים העמוקים. ניתן לפתח טכניקות וכלים שיעזרו לי לחצות את הגבול בצורה אינטליגנטית. עוד דרך יפה היא, במקום לפחד מהגבול, להתיידיד איתו. כאשר אנחנו מגיעים לגבול, במקום להיכנע לתשוקה לברוח ממנו, פשוט לשהות בו לתקופה מסוימת. בעזרת התמדה ועקביות, נראה שקו הגבול יתרחק מאיתנו לקו חדש, כלומר – התרחבנו פנימית.

"גבול איננו הדבר שבו משהו נעצר, אלא כפי שהיוונים ידעו, הדבר שממנו

משהו מתחיל את נוכחותו" (מרטין היידגר, פילוסוף גרמני)

לא מזמן ראיתי סרט בנטפליקס שנקרא "עוף החול", והוא מספר את סיפורם של אתלטים שהשתתפו במשחקים הפראלימפיים. זוהי אולימפיאדה לאנשים עם מוגבלות פיזית כזו או אחרת – קטועי גפיים, חירשים, עיוורים וכדומה. הסרט מרגש עד דמעות, וצפייה בו מלווה בצמרמורות בכל הגוף. לכל אדם שהתראיין בסרט יש סיפור אחר, ויחד עם זאת, יש גם משותף לכולם והוא ההחלטה של כל אחד שהוא לא נותן לעצמו להיות מנוהל על ידי המגבלה שלו. מדהים לראות כמה אדם יכול להוציא מעצמו, כאשר קיים בו כוח רצון חזק.

מעבר לתחושת האופוריה והניצחון הפנימי אשר הספורטאים דיברו עליה, חלקם ציינו גם את האחוזה שנוצרת בין הספורטאים עצמם במהלך המשחקים. יש משהו מקרב בכך שהמוגבלות של כל אדם גלויה כלפי חוץ, והאנשים לא מתביישים בה. יותר מכך, הם נלחמים במאבק לעבר משהו גבוה יותר, כיוון משותף של נצחון הרוח על החומר.

חציית גבול לא נעשית רק בינינו לבין עצמנו. גבול הוא גם זה המפריד בין שני אנשים, שתי קבוצות, שתי מדינות וכדומה. אנחנו שמים לעצמנו גבולות כדי שיעזרו לנו לשמור על מה שמגדיר אותנו, אבל מבלי לשים לב

אנחנו משתעבדים לגבולות האלו ולא מאפשרים את התנועה של החיים.

הגבולות הללו מונעים מאיתנו להכיר אנשים חדשים אשר שונים מאיתנו, לגלות אמפתיה וחמלה כלפי אלו שנמצאים בצד השני ובאופן כללי עוצרים אותנו מלהרגיש שייכות למשהו גדול ומשמעותי יותר מאיתנו.

מצד אחד, הטכנולוגיה והקדמה בעולם המודרני מטשטשים גבולות ושוברים מבנים קדומים, ומאפשרים אוניברסליות וקשר לכל מקום בעולם ברגע. מצד שני, ככל שהזמן עובר הפילוג והקוטביות בעולם רק מתעצמים – חילונים מול דתיים, יהודים מול ערבים, ימנים מול שמאלנים, דמוקרטים מול רפובליקנים, והרשימה עוד ארוכה מאוד.

אני תוהה לעצמי – למה? אם אנחנו חיים בעידן בו אנחנו יכולים לתקשר זה עם זה ולמוסס גבולות, מדוע אנחנו רק נפרדים יותר? נראה שהתשובה לא נמצאת בכלים החיצוניים, בטכנולוגיות כאלו ואחרות. התשובה קשורה בנו, ובדרך החיים שכל אחד מאיתנו בוחר לחיות.

אפשר לחיות חיים הדורשים מאיתנו לחצות גבול של פחד, לקבל את עצמנו וגם את האחר, ובעיקר – לפתוח את הלב. שם מתקיים המסע הפנימי חוצה הגבולות.

להיות אקטיבי
כשאני פוגש
גבול, פירושו
להבין שאני לא
יכול לחצות אותו
עם אותם כלים
שהיו ברשותי עד
עכשיו, ולכן יש
צורך בשינוי

המסע לאיתקה

"המסע לאיתקה עבורי הוא ההליכה המתונה אל מקום בו אני שקופה. כמו זיכרון מתוק שכמעט שכחתי. אני מאמינה שאותו זיכרון קיים בכל אחת ואחד. דרך העבודות השונות אני מנסה לעורר בצופה את אותו זיכרון משותף. אותו דבר בהיר ומובן שלעיתים אין לו מילים" (שירה משולם)

בזכות ולמרות ההגבלות והקושי להציג אמנות בימי קורונה, פתחנו ב- 5.9 את התערוכה - המסע לאיתקה, עם יצירות אמנות של שש אמניות שלומדות באקדמיות החדשה ושממלאות דרך האמנות והיצירה את המסע הפנימי שלהן בשנה האחרונה.

שמרנו על ההנחיות וערכנו את הפתיחה באופן יצירתי ושווה - במקום פתיחה חגיגית והרמת כוסית עם עשרות משתתפים, קיימנו את הפתיחה שוב ושוב בקפסולות מצומצמות בערב מיוחד וממלא השראה.

התערוכה נולדה מתוך דחף אמיתי לעבוד יחד וליצור ביחד, אמניות, שלומדות פילוסופיה ומבקשות לחבר בין שתי אהבות גדולות - האמנות וההבנה החכמה. התערוכה התגבשה במשך יותר משנה של מפגשים משותפים, של שיתוף ברעיונות, מחשבות והפריה הדדית, לתוך תהליך מיוחד שאיפשר לכל אמנית לזקק את מחשבותיה בנושא "מסע". הדרך לאיתקה זה התהליך עצמו, זה הדרך, זה היופי של החוויה, המסע לשאול או המסע לשחקים, וזה איפשר לכל אחת ללדת יצירות אמנות מיוחדות. כל אחת עברה מסע אישי ויחד עברנו מסע משותף כמו "המסע לאיתקה" של קונסטנטינוס קוואפיס שמסיים את הפואמה שלו כך -

**אֵיתָקָה הָעֵנִיקָה לְךָ מִסֵּעַ יָפָה
אֶלְמָלָא הִיא לֹא הֵייתָ כָּלֵל יוֹצֵא לְדָרְכְךָ.
יֹתֵר מְזָה הִיא לֹא תוֹכֵל לָתֵת.**

תודה לכל המשתתפים ותודה גדולה לאמניות: ויקי ורנר, ליטל כספין, מור איציק, ריטה לונדון, שירה משולם ושרה חדד.

חניתה מזרחי, אוצרת התערוכה.

מציאות אחרת

ניתוח מרתק של הרקדן-אמן המשלב בין חוקי המציאות ובין השחרור של התודעה והחיפוש אחר החלום והיצירה, והאם שחרור מהחוקים הוא הגבול בין השפיות לגאונות?

חניטה מזרחי

עיצוב: ליטל כספין

פילוסופיה

פנחס נוי, בספרו "הפסיכואנליזה של האמנות והיצירתיות", מקשר בין הפרעות נפשיות ובין תהליכים שקורים בחלומות ויצירתיות אמנותית. היציאה מגבולות התודעה ה"נורמלית" שקורית בחלומות, ביצירתיות וגם בהפרעות נפשיות מתבטאת בשלושה דברים: בעיבוי, בהיתק ובהיפוך.

עיבוי הוא מיזוג של רעיונות, דימויים או תכנים לדבר אחד, שיוצר משמעות חדשה ומקורית. לדוגמה, מיזוג של שתי מילים למילה חדשה, מיזוג של כמה דמויות לדמות אחת, יצירת כלאיים מבני אדם, חפצים, חיות או מקומות. העיבוי היא תופעה שכיחה בחלומות, בהם מספר דמויות יכולות להתמזג לדמות אחת, זוויות המרחב והזמנים השונים יכולים להתאחד לאחד וכולי. העיבוי מופיע בציורים של אמנים מפורסמים, לדוגמה מיזוג של זוויות ראייה לתמונה דו מימדית אחת, כמו בציוריהם של ויקטור וסרלי

"הריקוד מטשטש גבולות בין הגוף ובין הנשמה... בעזרת הריקוד משתחררים הכוחות הכבולים ומתפרצים לפעולה... נטול רצון עצמי, מתפרץ הרוקד מעבר לתחום המוגבל של חיי היום-יום... ונישא לקראת עולמות עליונים" ("תולדות הריקוד", קורט זאכס).

בשנות העשרים אסף הנס פרינצהורן כ-5,000 ציורים, רישומים, חפצי אמנות וקולאז'ים שנעשו על ידי מטופלים במוסדות פסיכיאטריים, ולאחר כמה שנים, כתב ספר מרתק על הנושא. בספרו הוא בנה את המודל של "האמן האוטונומי המשוגע", שההשראה שלו וכוחות הביטוי שלו מונעים מההשראה הסוערת של הסכיזופרניה. האם ייתכן שהטירוף עשוי להיות המחיר של אחת המתנות האנושיות הנשגבות, שהינה חופש מעכבות, פריצה של גבולות המוכר ונגיעה בהשראה?

ושל האמן ההולנדי אָפֶּר. גם בריקוד יכול העיבוי לבוא לידי ביטוי במיזוג של מספר דמויות לדמות אחת; כך בתרבות האבוריג'ינית הרוקד הוא בו זמנית אדם, חיה, חלק מהצמחייה ואל, הדמויות מתמזגות, והמציאות והדימיון מתערבבים.

היתק הוא תהליך בו יסוד מסוים מוצא מהקשרו המקורי ומועבר לדבר אחר ללא קשר ישיר וברור, מהלך של ערבוב המציאות, כמו ניתוק חתיכה מהפאזל והנחתה שלא במקומה. ההיתק יוצר מוזרות, כי ההקשר מכיל מרכיב שאינו שייך אליו ומעורר תשומת לב ותהייה. בחלום, לדוגמה, זה מתבטא בכך שבית של מישהו נמצא ברחוב של סבתא שלו, או שעומדים מול דבר מפחיד ומרגישים שמחה. היתק מופיע לדוגמה בציור של סלבדור דאלי של האישה שמתכסה בים במקום בשמיכה. בריקוד, זה מופיע כאשר התנהגות מסוימת יוצאת מהקשרה, לדוגמה ב"קפה מילר" של פינה באוש, כשהרקדנית הולכת ונעה בעיניים עצומות בבית קפה.

היפוך הוא תהליך של החלפה בין שני דברים מנוגדים זה לזה, כגון חם בקר, מהיר באיטי, אתמול במחר, למעלה בלמטה וכולי. ההיפוך שכיח בחלומות בצורה של היפוך משמעות, החלפת דבר בניגודו, היפוך מצבים, היפוך סדר המאורעות וכולי. ההיפוך אופייני לחשיבה הסכיזופרנית לדוגמה, כמנגנון שעוזר לפתור בעיות פנימיות ומשאלות סמויות כאשר החולים מבטאים את ההפך ממה שהם מרגישים.

היפוך מסקנות הוא מהלך נפוץ גם אצל מדענים ואמנים שפועלים מתוך אינטואיציה ורק אחר כך מחפשים את ההוכחה וההסבר.

מה בעצם קורה במצבים האלו? ישנה הפרה של ה"סדר", יציאה מפונקציונליות, יציאה מגבולות המוכר, יציאה מהתפיסה של חמשת החושים. זהו מצב של חופש מחשבתי ורגשי, אומץ לחשוב אחרת, להשתמש בדימיון ו"לצאת מהקופסה". זו היכולת לעשות משהו שאדם "נורמלי" לא יכול או לא רוצה לעשות. מדובר על היכולת לשחרר את התודעה לשוט במרחבים לא הגיוניים, באופן אסוציאטיבי, ללא תקיעות וללא שיפוטיות. אבל לשחרר את התודעה לאן? איזו מציאות קיימת מעבר לחמשת החושים? מה נמצא מחוץ למציאות המוכרת והברורה?

כאשר אנחנו חולמים, ברמה הפיזית הגוף נשאר במקומו, אבל משהו מתוכנו, מאיתנו, עוזב ונע – התודעה שלנו. אף אחד לא יכול להוכיח היכן נמצאת התודעה, אבל ישנה סוג של הפרדה של התודעה מהגוף הפיזי, והחויות המנטליות והרגשיות ממשיכות באופן דומה כמו במצב "נורמלי" אבל ללא התלות הפיזית. אפשר לדמות את התודעה לכלב שקשור בחבל ולכן יכול לשחק רק בגינה, וכשהוא לא קשור הוא יכול לרוץ בחופשיות ולגלות דברים שונים. החוויה הזו מאפשרת "לטייל" במחוזות חדשים בצורה עוצמתית מאוד.

הבעיה היא שאנחנו לא שולטים בחלומות שלנו, וגם לא ב"מוזה"

היצירתית או בכל התהליכים הנפשיים שאנו עוברים. יכול להיות שבמקום אחר ובזמן אחר, לו היו מלמדים אותנו כיצד ומחנכים אותנו שזה אפשרי – זה היה אפשרי. אבל בעולם בו אנו חיים כיום, זו איננה ברירת המחדל.

אז מה כן? איך אפשר לטפס על הסולם כדי לעזוב את המוכר, כדי לצאת למסע לעבר מציאות אחרת, כאן ועכשיו?

ל ה ת ח ב ר ! חיבור למשהו רחב יותר, אליו אין לנו גישה באמצעות "האני המודע". בדתות קוראים לזה שפע או אור אלוהי, במזרח קוראים לזה "דהרמה" או "אקאשה", והפילוסופים קוראים לזה עולם אבות הטיפוס האוניברסליים. מצב זה בא לידי ביטוי באינטואיציה או בתחושה של ידיעה, תפיסה מיידית של המציאות, או תובנה משמעותית ללא קשר לשכל ההגיוני וה"חושב".

אינני יודעת אם זה יהיה עוצמתי כמו בחלום, אבל אפשר וכדאי להתחיל לתרגל את זה. מניסיוני, אפשר להגיע למצב הזה, בהכרה ובשליטה; התחושה היא אמנם במינון נמוך יותר מאשר בחלומות, אך עדיין היא תחושה של התעלות, והחויה היא חוויה של יציאה מגבולות המוכר על עצמנו ועל המציאות.

אז איך נוכל לתרגל זאת באופן נגיש ויומיומי? ראשית – באמצעות שהייה בטבע, כי אנחנו חלק מהטבע וכי הטבע הוא חלק מאיתנו. בטבע אנחנו יכולים לראות נצח, עוצמה ושלווה ולגלות אותם גם בתוכנו. דבר נוסף

הינו טקסים, מיתולוגיה וסמלים – בכולם יש את האלמנטים של העיבוי, ההיתק וההיפוך, הם מפתחים את השפה הסמלית והמורכבת יותר שקיימת בחיים ובתוכנו, הם מעוררים את הדימיון ופותחים דלתות לעבר הלא מוכר.

וכמוכן, ריקוד חופשי! בריקוד ישנה אותה שכחה עצמית וחוסר שליטה עצמית, ישנה אפשרות לאותם "טיולים תודעתיים" ללא זמן ומרחב. בעבר קראו לריקוד שכזה ריקוד מקודש, שמנסה לנטוש את עולם הממשות ולעלות ל"עולמות עליונים", לעזוב את העולם הגשמי ולגעת בחלקים המופשטים של המציאות ובעולמו הפנימי של האדם. השמאנים העתיקים היו עורכים טקסים בהם השמאן היה נכנס למצב הכרתי שונה באמצעות ריקוד אקסטטי. חניכי המסדר המוולני ("הדרווישים המחוללים") רוקדים בסיבובים מסחררים בטקס ה"סמאע" כדי להתעלות ולהתנתק מהרעשים החיצוניים והפנימיים ולשמוע את "המוזיקה השמיימית". ואף היום, במפגשי קונטקט אימפרוביזציה, במסיבות, בסדנאות ובפסטיבלים – אנשים רוקדים ומתחברים פנימה לעצמם, מתחברים אחד אל השני ויוצרים עוד לינק המחבר בינם לבין המציאות.

חוויה שכזו הינה חוויה מפחידה ומרגשת בו זמנית. אבל כדי להגיע למחוזות חדשים אלו חייבים לעזוב את הקרקע הבטוחה ולטפס על הסולם לעבר מציאות אחרת...

**היכולת
לשחרר את
התודעה לשוט
במרחבים לא
הגיוניים, באופן
אסוציאטיבי, ללא
תקיעות וללא
שיפוטיות**

חיוניות בעבודה

עם פרוץ הנגיף חלקנו הוגדרנו כ"חיוניים". השאר היו כאלו, ללא מינוי ותקוף חיצוני. על חיוניות בכל הרמות שלה והחיבור לכוח החיים, הבריאה והיצירה. הצורך לעבוד עם נדיבות וזיכרון של הלב.

רעות פרידמן

איור: שירה משולם
חזקיה

במרווח בין שני אלו, עמדה החיוניות בינינו. שותקת וחיוורת, פרקטית ומכוסה שכבות של הגנה.

בתקופה הפרה-היסטורית שלפני ימי הקורונה, עת שגרתנו לא עורערה במגבלות, ריחוק, ניכור ואובדן שגרה של כל מסגרות חיינו, נדמה היה לכולנו שאנחנו אנשים חיוניים, מי יותר ומי פחות, על פני הרצף הטבעי של החיים. כולנו שמרנו על סדר יום שנדמה היה שהוא בשליטתנו ובחירתנו, נהנינו מפרודוקטיביות, אם מעבודה או מלימודים ותחביבים. מעצם האינטראקציות האנושיות למדנו את עצמנו, העברנו הלאה מהידע שלנו, היינו משפיעים ומושפעים כל אחד במעגליו, והרגשנו טוב מעצם בחירותינו.

עם יד על הלב, לא תמיד אנו מוקירים ומעריכים את הזוגיות, העבודה, הילדים והמשפחה שלנו. לא תמיד אנו שבעי רצון, לעתים עד תסכול, ועדיין – אנו חוזרים ובוחרים את אותה השגרה אליה אנו מחויבים.

אלא שאז, בשלהי פברואר, נגיף ויראלי קטן, שהחל אי שם ונפוץ לכל עבר במהירות האור, טרף את כל הקלפים. הרס כל מבנה פנימי וחיצוני, הוריד מסכות של פרטים כמו גם של חברות וארגונים, בלבד את ההנהגה שהיתה במבוכה, חשף עוולות, חוסר אונים והיעדר מענה, ונותרנו פעורי פה מול מציאות משתנה שאפיונה היו הישרדות, פחד, ניכור חברתי, בידוד ואיום.

במציאות מורכבת זו של שעת משבר, נבחנת האנושות. נחשפת במערומיה, אך בלית ברירה, היא נענית לאתגר. יחד עם סגר, גזרות, מגבלות, היעדר תנועה וחופש, חוסר האונים, הבלבול,

הצער, הילדים שבבית, חוסר הוודאות הכלכלית, וההשתבללות הכללית, היו כמה בינינו שהוכרזו אז – בלב החושך והמסתורין – כעובדים חיוניים. ואני, אחת מהם.

כתבתי פה לא מעט, על עיסוקי. אני עובדת סוציאלית, ועובדת עם עוברי חוק במעצר מול בתי המשפט. מי אם לא מטופלינו יודעים על מה מדובר – הם הרגישו סוף סוף סולידריות, שייכים לחווית הרוב ולא מוקצים ממנה. שכן גם במעצר וגם בסגר אנחנו ה"נורמטיבים" מבינים לראשונה וחווים מה אומרת שלילת חירותו של אדם.

כולנו לפתע חווינו מה זה לא לזוז מארבעה קירות, להיות תלוי באחרים לדברים בסיסיים, לא לעבוד, לא לצאת עם הילדים לגינה, לא לראות אור יום, לשכוח מכל חופש, כאשר מעליך ענן שחור של אי ודאות שילווה אותך בשנה או שנתיים הבאות, שבסופן לא ברור אם זה יהיה גרוע יותר (במקרה שלהם, כלא) או טוב יותר (עונש מקל אחר).

ואנחנו, שנתקלנו כשירות ציבורי בצורך לתת מענה, נתקלנו מטבע הדברים בגל מועצם של פניות שעלו עקב סיכונים שמתגברים בעת משבר שכולנו כחברה נחשפנו אליהם, הכול כסיר לחץ שכאילו עמד להתפוצץ: האלימות במשפחה גאתה, הבעיות הכלכליות ונפוצות, פגיעה בחסרי ישע ועוד, ונדרשנו לתת מענה מידי לבתי המשפט בעניין. לכן, אני ועוד כמה מעמיתיי, הוכרזנו לאחר מספר בירורים טכניים, כעובדים חיוניים.

מדובר בכאלו, שנדמה כי בלעדיהם המשק בסכנת קריסה.

שם הקוד הזה – "עובדים חיוניים", הוביל למפחי נפש, גם בקרב אלו שלא הוכרו ככאלו, חרף היותם ותיקים, עובדים מסורים ואנשי מעלה, וגם בקרב אלו שענו להגדרה זו וקראו תחת העול של בית, עבודה ואחריות של עבודה מאומצת לילות כימים להיות בחזית, בעבור כולם.

במרווח בין שני אלו, עמדה החיוניות בינינו. שותקת וחיוורת, פרקטית ומכוסה שכבות של הגנה. כאילו שבעל כורחה היא חוצה בין מי שכן לאלו שלא, יוצרת מחנאות, סערות רגשיות, מאבקי תודעה ושייכות, מעמד ויוקרה, ובעיקר מלחמת כבוד והוקרה. בשם החיוניות, ובשל האופי והנטייה שלנו ליפול לרטוריקה של מלחמות – נחצינו, גם אם לא בהצהרה או בכוונה – למי שהיו בחזית ולאילו שהיו תומכי הלחימה בעורף. פתאום נוצרה אווירה של השוואתיות ושל ניכור שהעצימו את חוסר האונים שכולנו חוונו והיו לביטוי נוסף של שבר בתוך המשבר הכללי שהיינו בו.

זה, כמובן, שלח אותי לחשוב על המושג חיוניות. אם נזכר במשמעותה נגלה שפירושה "מקור החיים".

אז מה זה אומר להיות חיוני? לא רק כעובד, כאדם.

לפי ההגדרה של בני בן השבע ממילון הכיס שלו, מדובר במשהו חשוב מאוד, שקשה להסתדר בלעדיו, נחוץ. בהרחבה נאמר, דבר שהינו מלא חיים, נמרץ ואנרגטי.

ובעודי מסתכלת על חיי כולנו בעת הזו, כולנו מתמודדים במחזור שני ואולי שלישי עם הצורך להתעמת עם הדבר שנקרא מציאות משתנה.

בהיעדר גבולות חיצוניים, כולנו נאלצים לגייס את החיוניות שלנו לטובת סדר מחודש, עם מלוא האחריות בידינו – רשימה מפוארת של To do list, של עשה ואל תעשה בעת משבר. אבל נדמה לי שהמושג הזה מבקש לא רק הבנה של מה עושים, אלא איך. מה מניע אותנו ובעיקר – לשם מה אנו פועלים?

כולנו, מי יותר ומי פחות, מורגלים בעשיה "מתוקתקת" בעת הצורך, בזמן מלחמה. אלו האינסטינקטים ההישרדותיים שלנו שמנחים אותנו ומבחינה אבולוציונית שמרנו עליהם מיליוני שנה. אבל החיוניות מבקשת מעבר לכך; אולי לעשות אותו דבר – אבל עם שאר רוח, בנמרצות, מבחירה אנרגטית, באופן עדין יותר, לא תמיד נגלה, שמקרין למרחוק שהדבר בכלל אפשרי.

החיוניות קשורה לזרימת אור, המאפשרת בריאה והתחדשות, ובלעדיה גוברים החושך, המוות, הקמילה וחווית האבדון.

החיוניות קשורה להתרוממות נפש, ליציאה מתבניות, לפרודוקטיביות – ומכוונת אותנו לכיוון של הכלה, חמלה, אהבה, חלל שמאפשר שהייה, ביטחון, אמונה, המשכיות ותקווה.

להיות חיוני אינו דבר המגיע מתוקף מינוי חיצוני. לא של הממונים עלינו, לא של בני הזוג או הילדים שלנו, ולא

היומן העמוס המעיד על כך – אלא רק אנחנו בינינו לבין עצמנו.

הבחירה להיות חיונית, קשורה ביכולת שלי להתמסר להכרה שלי בכך, לבחור במנוע הזה כל פעם מחדש, ולא ליפול לדוגמטיות השטחית של החיצוניות בעולם הדואלי.

החיוניות הינה כלי רב ערך כי היא קשורה לכוח הבריאה. כשמתבוננים בטבע רואים שהפרח אינו מתאמץ – הוא מקרין בטבעיות את החיוניות שלו, גם בעת סגר, מצור ומלחמה. ומה בינינו לבינו? מדוע אנחנו "נובלים" או מושפעים מפידבק או מהכרה כזו או אחרת? אני מחפשת את התזכורת היומיומית לכוח החיוני של החיים.

ובעת הסגר, הניכור והיעדר החום האנושי, אני משתמשת בכלים הפילוסופיים שלמדתי כדי לקבל השראה מהטבע.

מספיק מבט לשמיים, לכוכב, לעציץ באדנית, לציפורים ששרות בבוקר, לזריחה או שקיעה, לתום של הילד, לאהבה פשוטה של בן זוג וגם ליכולת להעביר ממה שיש לי למי שצריך.

נדיבות ככוח יוצר חיוניות. אני עובדת על זה; למעשה, אני עובדת בזה. נוכחות במקום התרסה והשוואה. חיוך במקום טרוניה. ביטחון במקום מרמור. שמש במקום מחשכים. תקווה במקום חוסר אמונה. חיוניות במקום קמילה.

בהתבוננות כזו – כל אחד מאיתנו עובד חיוני. מי יתן שנדע לחפש באופן אקטיבי את היותנו אנשים חיוניים, למרות ועל אף הנסיבות.

להכיר ביום יום שלנו את הנמרצות הנחוצה להתגבר על כל מכשול, ולקבל את הזדמנות להקרין את הטוב ביותר שלנו, באשר נהיה. כאמור, עבודה חיונית.

אני יושב על שפת הרחוב
ומסתכל באנשים.
הם אינם יודעים
שאני בהם מסתכל.
האם כך מסתכל בנו האל,
מבלי שנגיש דבר, מבלי שנגבין,
מבלי שנסאל?
אינני יודע.
יש דברים רבים שאני שואל.
לפי שעה
אני יושב על שפת הרחוב
ומסתכל.

נתן זך, "אני יושב על שפת הרחוב"
מתוך ספרו: "אני רוצה תמיד עיניים",
הוצאת הקיבוץ המאוחד